

Sed quicquid patris cessatum est sanguine mater reddidit, obscurumque latus clarescere vidit
Connubio gavisa domus.

Nobilitas enim sanguinis, qua ad virtutem trahimur, etiam à matre in filios influit, ut colligitur ex dictis supra, num. 129. & Pichard, Sarmient. & alii ex præcatis observant; unde matres sibi similes edere solent. Tiraq. de legib. connubial. l. 7. num. 7. Gomez in princip. n. 38. Instit. de actionib. Nevizan. sup. num. 115. Grammat. decis. 18. num. 3. Unde in Lusitania utriusque parentis genus prolem illustrat, ut adnotatum est num. 130. & ubi nobilitas civilis, seu legalis solum à patre descendit, sæpe quoties probitas, aut dignitas personæ maximè requiritur, utrinque generositas postulatur, sicut apparet ex traditis à Pichard, d. num. 14. ex legibus Partitarum, quas memoravimus sup. lib. 2. cap. 1. num. 123. sic statuta Ordinum Militarium nobilitatem matris etiam deponunt, ut ex eorum constitutionibus constat. Similis consuetudo in Argentina Ecclesia obtinebat, cap. Venerabilis 37. §. 1. de præbend. Quapropter lex 3. tit. 21. part. 2. nobilem esse negat, quem pater generosus, & ignobilis mater procreavit, de quo sup. n. 127.

134 Leges tamen Romanorum, & nostræ nobilitatem à patre ad filios descendere statuerunt, & non à matre; quia vir est nobilior principium ob sexus excellentiam, & causa efficiens, ac magis principalis generationis (cùm juxta veriorum, ac receptiorem sententiam, ipse solus activè ad generationem concurrat, ut ex Aristotele, & aliis tradidimus supra, lib. 2. cap. 8. num. 47.) Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 24. num. 1. Ad hæc ubi matrimonium intervenit, maritus caput est familiæ, & uxoris, quæ sub ipsius potestate à Deo est constituta, Genes. cap. 3. ibi: *Et sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* Et l. ult. tit. 3. lib. 6. Recopil. ac initio Romanæ Reipublicæ idem moris fuit teste Tacito lib. 13. posteaque solebant uxores in manum virorum convenire, per quod eorum potestati subiciebantur. Ulpian. tit. 22. §. 12. tit. 23. §. 2. Retes cum pluribus opusculor. lib. 1. cap. 4. num. 10. & lib. 6. cap. 10. num. 5. Oroz. late de apicib. jur. lib. 5. cap. 13. num. 10. Arnold. Vin. in §. ult. Instit. de parr. potest. Inde effectum est, ut à marito ceu fonte & capite, in filios honorum, & nobilitatis splendor, neglecta matris conditione diffundatur, quem & uxor ipsa participat, ita ut ejusdem sortis quandiu matrimonium confiterit, omnino efficiatur, de quo secundo calamo scribit Pichard. sup. a num. 15. ad 42. quod egregie declaratur l. 9. tit. 11. lib. 2. Recopil. ubi Azeved.

Ibi: *Cæterum ubi nobilitatis conditio.*

135 Quis jure communi nobilis censeatur, pluribus tradunt Tiraquel. de nobilit. cap. 4. Carvalho tract. de utraque quart. part. 1. a num. 129. Sarmient. Selectar. lib. 1. cap. ult. secundum quod nobilis est, qui à patre generoso, & matre ignobili procreatur, ut mox D. Covar. prædocuit, & observatum est supra, num. 128. Sed quoad jus Regium Hispaniæ: is cujus genus ex parte matris claudicat, hidalgo quidem dicitur, sed non nobilis, l. 3. tit. 21. part. 2. & prænotavimus n. 127. & quoad nobilitatem standum est loci cujusque legibus, statutis, ac consuetudini: quapropter in arbitrio judicis esse quis sit nobilis, post

alios scripsit. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 673. Tamea attento communi usu loquendi, ac consuetudine, quæ hodie viget in Hispania, nobilis dicitur, & habetur ad omnia quæ nobilibus competunt, ille cujus pater nobilitate insignitur, et si genitrix plebeia sit, nisi specialiter nobilitas utrimque postuletur, sicut in statutis Ordinum militarium, quod & animadvertimus d. num. 127.

Ad quam consuetudinem respicere videtur 136 Mieres de majorat. part. 1. quest. 51. ex num. 57. ubi postquam constituit, non adimpleri conditionem ducendæ uxoris nobilis primogenio adjectam, si vocatus legitime jungatur hidalgo ex parte patris duntaxat, num. 61. subjungit, id fallere cùm ex consuetudine nobilis pro hidalgo promiscuè usurpatur in aliqua regione. Eandem doctrinam amplectitur Sanch. de matrimonio, lib. 1. disput. 34. num. 40. Addit. ad Molin. lib. 2. cap. 13. sub. num. 29. ubi indistinctè dicitur, quod sufficit nobilitas ex parte patris, & sic in praxi observandum existimo.

137 Sed præmissa sic debent temperari, ut non omnis hidalgo sit nobilis; nam nec in Hispania nunc nobilitatem numero adscribitur, qui sanguinis generositate decoratur, si publicè artem mechanicam, aut officium vile exercuerit, aliudve faciat, per quod nobilitatis prærogativa reddatur indignus, l. ult. tit. 21. part. 2. l. 3. tit. 1. lib. 6. Recopil. qui sanè ab honoribus, & dignitatibus nobilitatum communiter removentur, ut praxi receptum est: sed nihilominus gaudent & hidalgo hujusmodi opifices immunitate à tributis, ad quæ plebeii attinguntur. Ita D. Covar. Practic. cap. 19. num. 7. cui assentiuntur plurimi tenentes absolute nobilitatis privilegii privati opifices, & alios clarum sanguinem suum ita deturpantes, quos congerit Guttier. Practicar. lib. 3. quest. 13. num. 96. qui tamen contra D. Covar. sentit: sed nostri Antilitis sententia viget in hac Curia; nam munera quadam publica, quæ Nobilitati deferuntur, & ea obtinentes vulgò *señales* vocantur, opificibus, & similibus etiam hidalgo non præstantur. Inde rectè Sarmient. supra d. cap. ult. num. 3. inquit, non esse nobilem hidalgo ex eo solo, quod à tributis exemptus sit, sed fore probandos etiam alios actus distinctivos nobilitatis: quod præmissis aperte convenit. Ad quæ omnia videndus est Tiraquell. de nobilit. a cap. 27.

138 Illud non omitendum duximus, quod ad eodè matris conditio in Hispania non officit nobilitati politicæ, de qua agimus, ut filius descendens à radice infecta Hebræorum ex parte matris, gaudeat paterna nobilitate: quod secus foret, si talis macula à patre proveniret, & sic praxi receptum est. Guttier. sup. quest. 14. num. 99. Orator. part. 2. part. 3. princip. cap. 7. Garcia gloss. 7. num. 19.

Ibi: *His tæro adnotatis, mihi potius probatur.*

Vide notata supra, num. 124. In legibus novæ compilationis non hidalgo, sed hidalgo, nobilis nuncupatur, ut sub tit. 11. lib. 2. tit. 2. & 3. lib. 6. Recopilat. In Partitis promiscuè ea verba usurpantur, l. 3. tit. 21. part. 2. quod & vulgò receptum est, & ita hodie utimur.

Ibi:

Ibi: *Extat & hic modus dicendi.*

139 Etiam supersunt hodie apud nos quidam dicendi modi similes, veluti cùm quemquam despectui habere volumus, dicere solemus, *Como si fuese alguien, Parece alguien, Pense que era alguien*: in his verbum *Alguien*, stat pro persona nobili, aut egregia.

Verf. Fortassis libertis ante Cæsarem.

140 Hæc D. Covarruv. animadversio referenda est ad locum Suetonii, quem dedimus sup. n. 103. Sed non constat, quod Augustus aliquid de novo induxerit circa tribus libertis denegandas, sed quod antea stabilitum erat, exequi decrevit, atque ita tenendum est, etiam ante Augustum ex manumissione libertos in tribus non referri, nisi id emeretur, aut aliter compararetur, ut planè ex Scævola in nostra lege Patronus, probatur.

Ad Num. 12.

141 Cum supra, ex num. 106. asseruerimus legatum tribus à legato tesseræ longè diversum esse, paritatem quam D. Covar. inter utrumque constituit, consequenter rejicere compellimur: quapropter aliqui casus nobis sunt distinguendi, supponendo quod legatum tribus, ut traditum est num. 108. in quantitate non consistit, & est non certæ speciei, sed generis, ejus tamen qualitatis, ut multiplicari in eadem persona non possit: neque enim aliqui in duabus tribus suffragium ferre permittebatur, ut notum est.

142 Primus est casus, cum testator ignorans reliquit tribus emendam ei, qui jam eam habebat: & legatum minime debebitur ex præsumpta legantis voluntate, qui creditur non legasse tribus, si cognosceret eam esse legatario, argumento legis *Fideicommissa* 11. §. *Si servo*, ff. de legat. 3. Glossa in l. *Mortuo bove* 50. §. 1. ff. de legat. 2. tribuli enim tribus acquiri non potest. Secundus, si sciens tale legatum tribuli relinqueret decedens, & debebitur æstimatio, et si tribus dari non possit, d. §. *Si servo*, in fin. l. *Filiusfamilias* 117. §. *Si quid alicui*, ff. de legat. 1. Nec hoc adversatur regulæ legis *Proprias* 13. C. de legat. quæ procedit in legato certæ speciei, tribus autem in genere legata fuit.

143 Tertius est casus, de quo in l. *Titia Scio* 89. ff. de legat. 2. nam et si libertus etiam ex causa lucrativa tribus consequeretur, vivo patrono, in specie legis *Patronus*, de qua agimus, tribus pretium hæres solvere teneretur, non quia legatum istud in quantitate consistat, ut de tesserâ inquit Consultus in d. l. *Titia*, sed quoniam est generis, in quo minime locum obtinet juris prohibito, ne duæ causæ lucrativæ concurrant, de qua in l. *Si servus* 111. §. *Stichum*, ff. de legat. 1. l. *Mævius* 68. §. 1. ff. de legat. 2. §. *Si res aliena*, Instit. eod. quæ ad legatum generis, quale tribus est, non spectat, sed cum certa species, & quæ ad oculum possit demonstrari, relinquitur, d. l. *Mævius*, §. 1. Donell. lib. 16. cap. 5. Oroz. de apicib. jur. lib. 4. cap. 13. num. 10. Arnold. Vin. in d. §. *Si res aliena*, num. 2. Retes opusc. lib. 7. cap. 6. num. 22. Quartus casus erit, si ex causa onerosa libertus tribus quæserit, & æstimatio D. de Faria Nova Addit. ad Covar.

procul dubio debetur, l. *Planè* 34. §. *Quod si rem*, ff. de legat. 1. & per alia jura proxime adducta, D. Covar. in præfati. Vin. sup. n. 1. verf. *Ex causa*, Ant. Gom. var. lib. 1. cap. 12. n. 16. in fin. Ex quibus observa in hoc & præcedenti casu nihil referre, an viventè, vel mortuo testatore rem compareret legatarius.

144 Quintus sit casus, si libertus obitet vivo testatore: & olim quidem caducum fiebat legatum, & quod veteres in causa caduci dixerunt, hodie hæredi relinqueretur, l. *unica*, §. *Et cum triplici*, §. *Pro secundo*, C. de caduc. tollend. Sextus desumitur ex d. l. *Mortuo bove*, §. 1. cum libertus, extincto jam testatore, ante hæredis moram univèrse carnis viam ingressus est: in qua specie idem videtur de tribu, quod de militia & tesserâ in d. §. 1. respondit Paulus, nempe æstimationem liberti successoris præstandam, non ea ratione, quæ in textu traditur, ipsa enim fortè legato tribus non ita congruit, de quo non disputo; sed ex l. *Filiusfamilias* 117. §. *quid alicui* ff. de legat. 1. ibi: *Si quid alicui licitè fuerit relictum, vel jus aliquod, quod ipse quidem propter corporis sui virium, vel propter qualitatem relicti, vel aliam quamcumque probabilem causam habere non potuit, alius tamen hoc habere potuit, quanti solet comparari, tantam æstimationem accipiet.* Cùm ergo libertus præventus morte non potuerit tribus sibi licitè relictam accipere, æstimatio illi debebitur ab ultimo vitæ instanti, quo certum esse cœpit, tribus ei emi non posse, quare illam ad suum transfert successorem. At meminisse oportet dictæ legis unicæ, §. *Cum igitur*, & §. *In novissimo*; nam si ante apertas tabulas legatarius decedebat, legatum fiebat caducum, quod Justinianus sustulit.

145 Ultimus casus proponitur à Scævola in lege *Patronus* 34. ff. de legat. 3. de cujus interpretatione agimus; nam libertus rebus humanis exemptus est postquam hæres moram commiserat: & æstimationem debere hæredi ejus, decidit Consultus, qui meminisse moræ, non quia ipsa opus foret, ut æstimatio deberetur, sed propter emolumenta tribus, quæ libertus ob moram non perceperat. Ex quibus colligitur, quod et si aliàs legatum tribus à legato tesseræ secernatur, tamen quoad acquisitionem, & transmissionem similia sunt, atque ita idem in præmissis casibus de tesserâ videtur respondendum.

Ibi: *Idem erit et si libertus nondum.*

Hic est tertius casus, de quo supra, numerus 143.

Ibi: *Idem est, si ex causa onerosa.*

Ita prænotatum est supra, num. 143. verf. *Quartus casus.*

Ibi: *Sic sanè idem respondendum.*

Vide supra, num. 142. etenim si tribus, vel tesserâ post testamentum acquiratur, nil scientia, aut ignorantia testatoris interest: secus si ante, prout ibi distinximus.

Bb

Ibi:

Ibi: Unde apparet nihil referre.

Quoad acquisitionem, ac transmissionem ita verum est, ut adnotavimus num. 145. in fine: quoad alia multum inter tribum, & tessera legatam interest. Vide n. 108.

Ibi: Deinde apparet Bart. & alios.

146 In quibus est Glossa verb. Tesseras, in l. Sed est 52. §. 1. ff. de iudic. & alibi non semel. Quid autem tessera sit, quidque legato tessera contineatur, constat ex dictis supra, num. 104. cum seqq. Tamen licet legatum tesserae frumentariae non sit legatum frumenti, sed juris vitalitii ad illud ex publico percipiendum, quod sane ab ipsis pensionibus frumentariis distinguitur, ut in simili assertum est supra, lib. 2. ca. 6. n. 35. possit quodammodo, effectu perpenso, legatum tesserae frumentarium dici, cum omnis ejus utilitas in frumento consistat, cui maxime adtipulatur doctrina Card. de Lugo, quam tradidimus d. cap. 7. num. 36.

Ibi: Primum etenim sequeretur.

147 D. Covar. hoc discrimen constituit inter legatum tesserae frumentariae, & frumentum relictum, quod in illo aestimatio potius censetur relicta, ex l. Mortuo bove 50. §. 1. Titia Seio 89. ff. de legat. 2. quia tessera praestari ab haerede non potest, nisi à Principe, vel Republica ipsam comparaverit; at cum frumentum legatur, ipsum debetur, non pretium ejus, l. 2. ff. de vin. trit. & d. legat. Sed distinctio hæc dubia redditur ex eo, quod legata tessera, ipsa est quæ principaliter debetur, & in subsidium solvitur aestimatio, cum illa ratione aliqua praestari non potest, ex regula legis Non dubium 14. §. ult. ff. de legat. 3. & aliorum jurium, quæ congerit Oroz. de apicibus jur. lib. 1. cap. 4. num. 11. & cap. 7. num. 15. quæ æquè tesserae, ac aliis rebus alienis legatis convenit, quare haeres tenetur eam comparare præcisè, ac tradere legatario; & si eam habere nequeat, aestimationem solvendo liberabitur: quod planè constat ex l. Sed est susceperit 52. §. 1. ff. de iudic. ubi legatis tessera, necessariò legatum Romæ petendum est, quia illa alibi praestari non poterant, alioqui si aestimatio deberetur, agendum foret ubi major pars hereditatis reperiretur; & ita docet Glossa in dicta lege Titia, verb. Magis, quod haeres cogitur tessera emere, si possit. Idem fulcitur ex l. Fideicommissa 11. §. Si servo, ff. de legat. 3. in qua Consultus perpendit militiam ipsam, quæ legata est, non aestimationem: nam quoad istam nil referret, an esset servus, cui militia emi jubebatur, aut quod testator conditionem ejus cognoverit, aut ignoraverit, ut fideicommissum deberetur, ut per se notum est. Hoc quod de tessera præmissum est, ad legatum frumenti pariter spectat, etenim ut in dicta lege 2. dicitur, haeres illud emere cogitur; sed si id non invenerit, quia fortè in regione non colligitur, aut dominus pretium nimium exegerit, soluta aestimatione, ille liberabitur. Nec quia tessera à Republica vel Principe esset emenda, non ipsa, sed aestimatio legata censetur, aliàs quoties res aliena relinquatur, diceretur pretium lega-

tum, quia haeres nisi eam querat, solvere non valet, dicta lege Non dubium, §. ultimo, dicto §. Si res aliena: quod nullus admittet, alioqui re aliena extincta, quæ legata est, non liberaretur haeres, prout liberatur, §. Si res legata, Instit. de legatis. Nec distinguendum est quasi aliud sit emere à privato, & aliud à Principe; quia ubi res venalis est, nihil interest: præterquam quod supra, num. 107. assertum est, tessera à privatis vendi, non à Principe, vel Republica. Ex quibus deducitur, quod sicut legato frumento, ipsum est quod debetur principaliter, non aestimatio: ita ubi tessera relinquatur, idem tenendum erit.

Nec adversatur Paulus in dicta lege Mortuo bove, §. 1. ubi ait, aestimationem legatum videri, si tessera, vel militia reliquaatur; quia non abs re usus est verbo Videtur, quod indicat improprietatem, & quod secluso eo casu aut simili, tessera ipsa verè legato continetur, argumento legis Qui actionem 15. junctâ Glossa ibi, Non videtur 13. ubi Ravard. ff. de reg. jur. l. 3. §. ult. in fin. ff. quibus ex caus. in possess. cat. l. Scribarios 16. C. de testam. milit. & ibi Gothofred. Joan. Daut. de testament. n. 114. & alii, quos dat Oroz. de apicibus jur. lib. 4. cap. 4. num. 6. Quare in d. l. Titia Seio, comparative inquit, legatum tesserae magis in quantitate, quam in corpore consistere, ut rectè Accursius observavit ibi. Ex quibus fit, ut quanvis quoad transmissionem, & acquisitionem, legata tessera censetur aestimatio legata, quia in effectu quantitas relicta est, nempe frumentum; quoad alios tamen juris effectus, veluti ut compellatur haeres emere, tessera ipsius tanquam corporis ratio habetur, ut ex præmissis numero proximo apparet.

Ibi: Siquidem aliter haberi non potest.

De tribu procul dubio verum est, per quam jus civitatis conferebatur plenissimum. Vide supra, num. 102. De tessera frumentaria num à privato vendi possit? Lege superius tradita, num. 107. quæ cum nemine duce per discursum induxerimus, facile alterius rectius sententis iudicio subjiciemus.

Ibi: Quæ quidem tribus.

Quoad tribum planè procedit: quoad tessera potest ambigi, perpenis iis quæ tradidimus num. 107.

Ibi: Secundò sequeretur.

Rectè D. Covarruv. advertit, inepta enim esset dubitatio in utroque textu, si simpliciter frumentum, aut vas ad metiendum esset relictum: sed quia jus personale legatum est, quod à frumento percipiendum distinguitur, ut assertum est num. 146. ambiguitati locus fuit. Præterea est & altera ratio dubitandi in d. l. Mortuo bove, §. 1. quia videbatur tessera frumentaria quasi alimentorum nomine data, quæ mortuo legatario non debebatur. Alioqui si nullum existeret dubium, ut quid lex, quæ debet pro aliqua dubitatione tollenda deservire? l. Quod Labeo 9. ff. de Carbonian. edict. l. 1. in fin. ff. ad municip.

municip. Gloss. verb. De eo, in d. l. Quod Labeo, Argel. de legitim. contradict. quest. 20. num. 44. Ceval. commun. quest. 780. num. 87. Sed sunt plura jura, in quibus quoad juris questionem difficultate, seu dubio omnino carent: tamen cum interrogantes jurisprudentiæ ignari ambigerent, consulebant Consultos, qui de jure aperto, & indubitabili responderunt. Ita Bart. in l. Ubicumque, num. 10. versic. Ultimo apponitur, ff. de interrogator. actioni, quem refert, ac sequitur Menoch. conf. 197. num. 60. ubi leges expendit. Adde Olan. Paralipom. lib. 2. cap. 10. num. 31. & 32.

Ibi: Practicus ergo observabit.

150 Quæ militiæ apud Romanos fuerint venales; asseruimus supra, lib. 2. cap. 19. num. 61. & 62. Sunt in Indiis Occidentalibus munera haud pauca, quæ autoritate Regia veneunt, in quibus hæc omnia concurrunt, & huic militiæ adscribi possunt: pleraque versantur circa administrationem, & custodiam patrimonii regii, & eis fungentes vulgò dicuntur Officiales Reales, & qui ab his & aliis rationes exigunt, vulgò Contadores, similiter ad eandem militiam pertinent: quod hac tempestate cogentibus publicis necessitatibus inductum est, olim enim gratis Rex officia hujusmodi concedebat. Solent tamen pretio comparari, quod ista munera perpetuò in familia emptoris permaneat.

Ad Num. 13.

151 Potest dici, Scævola meminisse viri clarissimi, quia sic contigit, non propter specialem rationem, quæ in eo reperiretur; etenim si civis Romanus foret, jusque suffragii obtineret, illi tribus inutilis profus erat, nec posset comparari. At dubium est, si haeres liberti ejusdem esset conditionis, nec in tribus relatus, an illi necessariò tribus emi deberet, vel successor patroni, aestimatione præstita, liberaretur? Et negativè respondendum videtur, argumento legis Qui usufructum 43. §. fin. in fin. ff. de usufruct. l. Si usufructus 6. ff. de usufruct. legat. junctâ Glossa in l. Quæstum 44. ff. de usufruct. Et rationem, quam reddit Pomponius in dicta lege Si usufructus, æquè convenit casui, de quo agimus; alia enim tribus esset, quæ emenda erat liberto ex voluntate testatoris, & alia quæ compararetur liberti successori. Quare aestimatio cum utilitate tribus, sicut decidit Scævola, cuique liberti haeredi deberetur, maxime cum in emptione tribus, cum jus sit vitalitium, ratio ætatis ejus, cui comparabatur, habenda foret, ut colligitur ex l. Hereditarium 68. ff. ad leg. Falcid. Vide tamen D. Covarruv. infra, versic. Respondi debere.

Ibi: Verum ipse in hoc responsò.

152 Est animadvertendum, quod Magistratus populi Romani, qui majores vocabantur, de quibus latè Rosin. de antiquitat. Roman. lib. 7. cap. 2. cum sequentibus, ordinem quemdam, ac distinctionem inter se habuerunt, ita ut alii aliis præferrentur, authent. de appellation. §. Simi. D. de Faria Novæ Addit. ad Covar.

lignè modo, collat. 4. quare diversis nominibus singuli dignitatum gradus decorabantur, erant enim Magistratus superillustres, illustres, spectabiles, ac clarissimi. Glossa verbo Tribunus, in l. 1. ff. de offi. ejus. Glossa verbo Magnificentiſſimos, in authent. Ut ab illustribus, collatione 5. de quolacè per Menoch. de arbitrar. casu 68. Petr. Gregori. Syntagmat. jur. lib. 47. cap. 12. à num. 11. Caffiodor. lib. 6. variarum specular. part. 1. lib. 1. tit. de jurisdic. omnium judic. Alciat. disputation. lib. 3. cap. 4. Joan. de Platea in l. 2. C. de comibus rei milit. lib. 12. & in lege unica, Cod. de comibus, qui provinc. reg. eodem lib. Ex quibus constat clarissimos fuisse Magistratus majores infimi ordinis, ut provinciarum Præsides, l. 1. Cod. de privat. carceribus, l. fin. §. ult. Cod. ad l. Jul. de vi, Glossa verbo Spectabiles, in dicto §. Similique modo, & aliæ Glossæ, ac DD. proximè laudati. Sed clarissimus dignitatem generalem esse, omnibusque Magistratibus convenire, scripsit Dec. in l. 1. num. 21. ff. de offi. ejus: quod verum est quatenus ipsi munere nobilitantur, ut statim tradetur.

Ibi: Siquidem Senatores Romæ clarissimi erant.

153 Utrum Senatores Romani superillustres, illustres, aut clarissimi fuerint, fusè disputat Menoch. sup. à num. 20. qui aliquando illustres, & superillustres, aliquando clarissimos duntaxat fuisse resolvit, prout Senatùs magis, aut minus autoritate pro temporum varietate fungebatur. Quid de Senatoribus, ac Consiliariis Principum hodiè? idem edocet Menoch. n. 32. cum aliis.

Ibi: Sed & præter hos.

154 Hic observandum est ex Menoch. num. 51. quod obtinentes ornamenta, & prerogativas alicujus dignitatis, efficiebantur clarissimi, quantum dignitas illa ex illustribus sit. Sic in l. 3. C. de proxim. sacror. scribarior. lib. 12. Comitibus primarum dispositionum honor consularis tribuitur, quos clarissimos esse asserit Menoch. etiam Consules illustres prædocuerit Aliud enim est, quid esse tale, & aliud haberi pro tali, prout diximus supra, lib. 3. cap. 11. n. 35.

Ibi: Dicebantur & olim clarissimi.

155 Verbum Clarissimi, latè sumptum nobiles omnes complectitur, l. Famina 8. junctâ Glossa ibi, verb. Clarissimi, ff. de Senatoribus, quo sensu accipiendum est in nostra lege Patromus; nam cuilibet nobili convenit, quod de clarissimo haerede liberti decisum est, cum tribu non egeat. Cum autem nobilitate decorati clarissimi essent, ideo filii Senatorum, ac clarissimorum Magistratum clarissimi vocabantur; nobiles etenim Romæ habebantur, qui majorum suorum imagines domi habere permittebantur: imagines verò collocabantur duntaxat eorum, qui Magistratum aliquem ex majoribus gesserant, de quo legas Rosin. lib. 1. cap. 19. ubi quod appellabantur novi, qui non antecessorum, sed proprias imagines habebant: reliqui ignobiles. Adde Larreategui selectar. disp. lib. 8. cap. 5. num. 11. Gothofred. in l. 5. ff. de